

CONNECT! Информационна брошура 1: Невидимите жени на дъното на глобалните подизпълнителски вериги

„Много от дрехите и аксесоарите в гардероба Ви може би са довършени от надомни работници – обувки, шити от жени от Източна Европа, потници, бродирани в някой дом в Индия, или клинове, опаковани от надомни работници във Великобритания“.¹

„Едва ли в днешната глобална икономика има по-голяма разлика – физическа и психологическа – или по-голяма пропаст по отношение на власт, печалба и качество на живот от тези, съществуващи между жена, която шие дрехи... в дома си в Пакистан за разпространител на маркови дрехи в Европа или Северна Америка и изпълнителния директор на корпорация, предлагаща тази марка.“²

Надомната работа в глобалните подизпълнителски вериги е реалност, която запознатият с проблема корпоративен свят не може повече да си позволи да игнорира, защото тя се разширява.³ Независимо дали знаят за тях или не, много доставчици използват надомни работници в своите подизпълнителски вериги. В развиващите се страни цели 300 милиона работещи – огромната част от които жени – вършат платена работа вкъщи. Само в Индия броят на надомниците се оценява на 30 милиона души.⁴ Дори във Великобритания приблизителната оценка на броя на надомните работници е около един милион.⁵ Има доказателства за надомна работа също и в Централна и Източна Европа в държави като Чехия, Сърбия, Литва и България.⁶

Какво означава да си надомен работник?

Надомните работници обикновено са жени, които вършат много трудоемка работа в домовете си или понякога в малки цехове, вместо на официални работни места като фабрики например.⁷ Работата включва дейности като бродирание и тъкане, производство на кожени обувки или дрехи, производство на въжета или белене на кашу. Някои надомни работници произвеждат продукти, които сами продават на местните пазари. Други работят в глобални подизпълнителски вериги, произвеждайки продукти за някакъв посредник или подизпълнител или за посредник в подизпълнителската верига, вместо да се свързват директно с главния предприемач. Плаща им се „на парче“⁸ – получават определена сума за всяка бродирана дреха.

Тази информационна брошура се отнася основно до надомниците, работещи в глобалните подизпълнителски вериги в шивашката индустрия – жените, които бродират и украсяват дрехите и аксесоарите, предлагани по скъпите търговски улици на Европа.

Какъв е проблемът?

В целия свят е по-вероятно жените, отколкото мъжете да работят в сивата икономика, където печалбите са ниски, а работата – несигурна.⁹ Надомната работа има все пак предимства пред неформалния труд. Може да е по-безопасна за жените, отколкото работата извън дома и може да е единствената възможност за наемане на работа в културни среди, където мобилността на жените е ограничена.¹⁰ Тази работа освен това е по-гъвкава от други и позволява на жените да съчетаят изкарването на пари с грижата за деца и домашните им задължения. И най-вече, това може да бъде основен начин за прехрана.

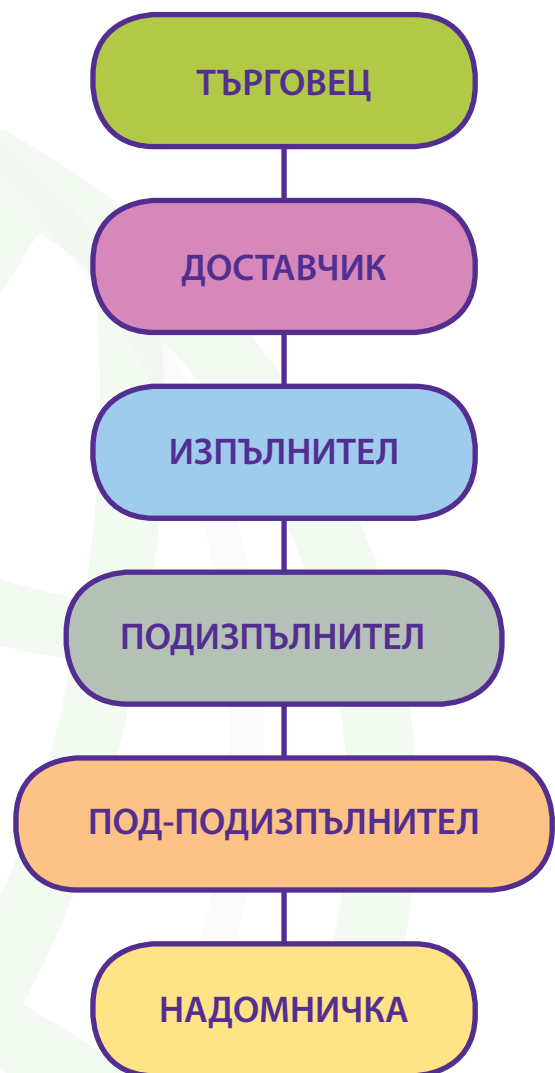
От друга страна обаче надомната работа прави жените по-уязвими към експлоатация, отколкото са другите работници в шивашката индустрия - например тези, работещи във фабриките.¹¹ Това е така, защото въпреки големия брой на надомниците, малко законодателства ги признават като работници, което означава, че те не се ползват дори от основна закрила на наемния им труд и не получават добавки.¹² Надомните работници са изключително невидима работна сила – изолирани на дъното на подизпълнителските вериги, те са на цял свят разстояние от големите разпространители на маркови изделия.

Както показва диаграмата, подизпълнителските вериги могат да бъдат дълги и сложни, с много посредници между разпространителите и жените-работници на дъното на веригата. Това намалява парите, които достигат до надомните работници от върха на веригата; също така ограничава възможността им да поискат по-добро заплащане и условия на труд, тъй като те контактуват основно с подизпълнители, а не с главния предприемач и рядко знаят кой е отговорен за заплатата и условията им на труд. По същия начин самите разпространители често не знаят кой произвежда продуктите им, нито в какви условия работят надомните работници.

Това, че са изолирани от другите жени, които се занимават със същата работа, затруднява надомните работнички да се обединят, за да потърсят правата си. В резултат, надниците им са ниски, нередовни и често идват със закъснение. Заплащани на парче, надомните работници обикновено получават по-малко от 10 процента от крайната продажбена цена на продукцията си.¹³ Отгоре на това разходите по продукцията като напр. шевни машини, игли и електричество се поемат от самите надомни работници. Количеството работа е непредсказуемо и варира от седмица на седмица, както и от сезон на сезон. Това може да доведе до периоди с много малък или никакъв доход, последвани от периоди с изключително дълго работно време, за да може работата да се свърши в кратки срокове. Ако поръчките за работа изведнъж бъдат анулирани или работниците не са получавали заплащане в продължение на месеци, надомниците почти нямат възможности за предприемане на някакви действия за защита на правата си.¹⁴

Насоки на ЕТІ за надомни работници: препоръки при работа с надомни работници, стр. 25:
<http://www.altrade.org/sites/default/files/resources/ETI%20Homeworker%20guidelines,%20ENG.pdf>

Мария – надомна работничка с ограничени възможности

Мария съшива нарязани парчета плат и ги превръща в дрехи с помощта на професионална шевна машина в дома си. Тя работи с местен посредник, който ѝ носи материала и прибира вече готовите дрехи. Посредникът плаща на Мария на бройка.

Работата на Мария е с прекъсвания – може да бъде много интензивна в определени сезони. Тогава тя работи до 75 часа на седмица, за да изпълни договора си. Всичката тази работа се плаща на парче. Тя не получава допълнително заплащане за извънреден труд, не получава допълнително заплащане за работа по празниците и няма платен отпуск. Работодателят ѝ гледа на нея като на независим предприемач, затова не удържа данъци от заплатата ѝ и не я осигурява. Мария е щастлива, че ще получи пълната си заплата сега, но знае, че това означава, че няма да ѝ остане нищо за по-късен етап от живота ѝ. Когато има по-малко работа или когато сложността на шивашките процедури я принуждават да работи по-бавно, Мария получава заплащане по същата тарифа - само на парче. Предприемачът ѝ е казал, че законите за минимална работна заплата не се отнасят за нея. Въпреки че наскоро е научила, че това не е вярно, тя е сигурна, че не може да си извоюва по-висока надница, защото има твърде много жени като нея, които са готови да работят и за малкото, което успеят да получат.

Съпругът на Мария е неквалифициран работник. От време навреме си намира работа по строежи за месец или малко повече. По-често работи ден за ден, където може. Печалбата му е несигурна. Понякога, за да повиши семейния доход, Мария кара десетгодишната си дъщеря да си остава вкъщи, за да ѝ помага, вместо да ходи на училище. Момичето зашива копчета, а после глади и сгъва завършените дрехи. Освен това се грижи за двегодишния си брат и четиригодишната си сестра. Това позволява на Мария да се съсредоточи върху шиенето и увеличава количеството на продукцията си.

Историята на Мария е компилация от няколко различни източника, включително Yanz et al. 1992; ILO 1995, 1996; и Wilson 1993. (McCormick, D. & Schmitz, H. 2001 : 13)

Възможни мерки: Как да осигурим по-добра сделка за надомните работници?

Надомните работници заслужават справедливи условия на труд. Те имат нужда от следното:

- 🌐 *Признаване на надомните работници като работници;*
- 🌐 *Редовна работа;*
- 🌐 *Достатъчно време за извършване на работата;*
- 🌐 *По-добри условия на заплащане – достойна заплата ;*
- 🌐 *По-добра социална закрила, особено относно здраве, майчинство и пенсиониране;*
- 🌐 *Признаване на правото им да формират синдикати.*

Много от тези изисквания са важен аспект на Конвенцията на МОТ за надомната работа, приета през 1996. Конвенцията изисква надомните работници да бъдат третирани по същия начин както другите и определя минимални стандарти за тяхното наемане. Също така предлага правна рамка за различните начини, по които надомните работници трябва да бъдат защитавани и изисква правителствата да приемат и приложат национална политика по отношение на надомната работа. За съжаление засега само четири държави – Ирландия, Холандия, Финландия и Албания – са подписали Конвенцията.

Фирмите също трябва да играят важна роля. С правилен подход фирмите могат да регулират надомната работа, така че тя да отговаря на международните трудови стандарти и да осигуряват работа, която да спаси жените и семействата им от бедността – без риск за конкурентноспособността им. Освен това пропускът да се вземат мерки за подобряване на заплащането и условията на труд на надомните работници може да навреди на репутацията и имиджа на фирмите. В момента много европейски и северноамерикански фирми имат политика на забрана на надомната работа – това е политика, която предпазва фирмата и игнорира важната роля, която надомните работници играят в подизпълнителските вериги, както и нуждата им от подкрепа и защита.

Снимка от:
http://www.wiego.org/publications/FactSheets/WIEGO_HomeBased_Workers.pdf

Среща между работниците и купувачите в Делхи

Има различни новаторски инициативи по света, които имат за цел да осигурят по-добри сделки за надомните работници. Успешен модел е използван от Асоциацията на самоосигуряващите се жени (АСЖ), търговско съюзно движение на бедни жени-работнички на свободна практика в Индия. През 2006 година АСЖ създава център за бродирание в Делхи, за да подкрепи жените-надомнички. Чрез директно свързване на фирми и доставчици с работниците, АСЖ елиминира експлоатиращите посредници. Вместо това АСЖ от името на работниците договаря цените за бройка и сроковете за изпълнение на поръчката директно с износителите, осигурявайки на жените редовна работа на справедлива цена.

„Чак сега осъзнавам алчността на посредниците. Винаги съм чувствала, че не ми се плаща добре, но никога нямаш смелостта да преговарям с тях.“

Пунам, надомна работничка и член на АСЖ,
октомври 2008

Центърът за бродирание осигурява също оборудване и материали, както и стаи за социални контакти, в които жените могат да отидат заедно, за да се учат, да се организират и да общуват – нещо, което е от голямо значение за жени, които преди рядко са напускали собствените си домове. Осигурени са също финансови услуги (спестовни, кредитни, застрахователни), тренинги за умения и за организация, както и за управление на проекти, които повишават уменията и доходите на жените-надомни работнички. Моделът вече е получил международно признание, а центърът е имал няколко директни поръчки от фирми като Tesco, New Look и Monsoon. В резултат на това бива променен животът на много жени.

Фарида бродира в дома си в Делхи, Индия. Тя е член на Асоциацията на самоосигуряващите се жени.

„Съпругът ми е общ работник, а аз имам четири малки деца. Бях една от първите, които се присъединиха към центъра през 2005 г. Бродирам и шия. Правя го от дванадесетгодишна. Откакто се присъединих към центъра редовно имам работа, която е и по-добре платена. Взимам два пъти повече пари отпреди, тъй като вече не ми плащат посредници. Освен това започнах да спестявам. Досега съм успяла да спестя 15 000 Рупи, които ще бъдат фонд за децата ми. Освен това мога да платя две от децата ми да посещават общинско училище. Преди моят съпруг ми се караше, че идвам в центъра, но сега е много щастлив и ме подкрепя, особено след като в момента печеля повече от него! Наистина ми е приятно да идвам тук и да общувам с другите. Научих много, увереността ми нарасна и сега идвам всеки ден. Ходя на различни места и се срещам с други жени от общността ми – преди бях много изолирана и не можех да изляза от къщи.”

Ашама също работи надомно в Делхи. Тя е член на АСЖ.

На деветнадесет години съм и се присъединих към центъра преди малко повече от година. Ходих на училище само докато станах на десет години. Откакто убедих родителите си да ме пуснат да идвам в центъра, мога да общувам с жените от общността. Наскоро майка ми бе убедена от други жени от центъра да ме пусне отново да ходя на училище, за да продължа образованието си. В момента бродирам за около 2-3 часа на ден и след това уча. Идвам в центъра всеки ден и спестявам всичко, което спечеля. Сега, когато майка ми се съгласи да продължи да уча, много искам да стана учителка.”

Какви действия трябва да се предприемат, за да се осигури прилагане на етични за надомните работници практики в глобалните подизпълнителски вериги?

Разпространителите и доставчиците трябва да признаят, че надомниците играят решаваща роля в производството на дрехи за международните пазари. Фирмите трябва да разработят политика за надомните работници, за да покажат съгласие и признаване на ценността, която представляват надомните работници за подизпълнителската верига и публично да обещаят да подобрят техните условия на труд. Също така трябва да въведат международно приетите трудови стандарти.

Потребителите трябва да се интересуват откъде идват дрехите, които купуват, да изискват от корпорациите да поемат отговорността за условията, в които се трудят работниците им, и да образуват други потребители относно етичното пазаруване.

Правителствата трябва да ратифицират и да прилагат на практика Конвенцията на МОТ за надомната работа и да утвърдят национална политика относно надомната работа, включително да подкрепят инициативи за етичен пазар като отбелязаната по-горе.

Агенциите за развитие трябва да инвестират в подкрепа на достойния труд за жени и мъже като ключова цел за развитие, както и ключова стъпка в посока постигането на първата Цел на Хилядолетието – намаляване на бедността. По-конкретно, агенциите трябва да увеличат подкрепата си към организации, представляващи жените, работещи в сивата икономика, и да ги подкрепят да научат и да изискват спазването на своите права.

Австралийска инициатива за етично обличане

Новаторски подход е Инициативата за етично обличане (бившата инициатива „Труд без пот“) в Австралия. Тя насърчава посредниците и доставчиците да подпишат споразумение със Съюза за текстил и обувки на Австралия, за да гарантират, че надомните работници, произвеждайки стоките ще получават определен пакет от надници и добавки. На посредниците и доставчиците, които се съгласят с това, се дава право да сложат на продуктите си етикет „Продукт, направен с етичен труд“. Инициативата повишава чувствителността на потребителите по проблемите на надомниците.

БЕЛЕЖКИ

- ¹ Уебсайт „Labour Behind the Label“:
<http://www.labourbehindthelabel.org/campaigns/itemlist/category/257-lcuf-home-working>
- ² Chen, M., Vanek, J., Lund, F., Heintz, J., с Jhabvala, R. и Bonner, C. (2005) 'Жени, работа и бедност', Напредък на жените от целия свят: UNIFEM
- ³ Уебсайт „Labour Behind the Label“:
<http://www.labourbehindthelabel.org/campaigns/itemlist/category/257-lcuf-home-working>
- ⁴ „Ethical Trading Initiative“ („Инициатива за етична търговия“), Насоки на ETI за надомни работници: препоръки при работа с надомни работници:
<http://www.ethicaltrade.org/sites/default/files/resources/ETI%20Homeworker%20guidelines,%20ENG.pdf>
- ⁵ Пак там.
- ⁶ Пак там.
- ⁷ Уебсайт „Labour Behind the Label“:
<http://www.labourbehindthelabel.org/campaigns/itemlist/category/257-lcuf-home-working>
- ⁸ „Ethical Trading Initiative“ („Инициатива за етична търговия“), Насоки на ETI за надомни работници: препоръки при работа с надомни работници:
[http://www.ethicaltrade.org/sites/default/files/resources/ETI%20Home worker%20guidelines,%20ENG.pdf](http://www.ethicaltrade.org/sites/default/files/resources/ETI%20Home%20worker%20guidelines,%20ENG.pdf), m. 11
- ⁹ Chen, M., Vanek, J., Lund, F., Heintz, J., с Jhabvala, R. и Bonner, C. (2005) 'Жени, работа и бедност', Напредък на жените от целия свят: UNIFEM
- ¹⁰ „Ethical Trading Initiative“ („Инициатива за етична търговия“) (2010) Homeworker Briefing
- ¹¹ <http://www.labourbehindthelabel.org/campaigns/itemlist/category/257-lcuf-home-working>
- ¹² Добавките са допълнителни придобивки, които не се облагат с данъци (напр. храна във вид на купони)
¹³ http://www.wiego.org/publications/FactSheets/WIEGO_HomeBased_Workers.pdf
- ¹⁴ Chen, M., Vanek, J., Lund, F., Heintz, J., с Jhabvala, R. и Bonner, C. (2005) 'Жени, работа и бедност', Напредък на жените от целия свят: UNIFEM
- ¹⁵ McCormick, D. и Schmitz, H. (2001) Наръчник за Изследване на образуването на цената върху надомно работещите в шивашката индустрия, Institute of Development Studies, Sussex
- ¹⁶ Виж напр. сайта „Labour Behind the Label“
<http://www.labourbehindthelabel.org/campaigns/itemlist/category/257-lcuf-home-working>
- ¹⁷ Под достойна заплата се разбира заплащане на труда, което е достатъчно не само за преживяване, но което позволява воденето на достоен живот, включващ достатъчен доход за осигуряване на прехрана, дрехи, образование и пр

Коалиция КАРАТ

От 1997 г. КАРАТ поддържа мрежа от женски НПО от Централна и Източна Европа и Общността на Независимите Държави (ЦИЕ/ОНД), чиято цел е да постигне равнопоставеност на половете чрез мониторинг на прилагането на международните споразумения и политики в тази област. Коалицията се застъпва за човешките права на жените, икономическата и социална справедливост и сътрудничеството за развитие, отчитащо джендър компонентата, с акцент върху регионалната специфика на страните от ЦИЕ и ОНД. През последното десетилетие КАРАТ изгради стабилна мрежа, в която членуват около 60 организации.

Koalicja KARAT

ul. Rakowiecka 39A/14,
02-521 Warszawa
Tel. +48 22 849 16 47,
tel./fax +48 22 628 20 03
secretariat@karat.org.pl ;
www.karat.org

Единни в действията по света (OWA)

OWA е организация на гражданското общество, създадена през 1989 г., за да подкрепя женски организации от градове и села и мрежи от такива организации в Африка, Азия, Латинска Америка и Източна Европа. Чрез изграждане на капацитет, създаване на връзки и застъпничество организацията работи по проблеми като правата на жените, участие в управлението и социално изключване. OWA провежда застъпнически кампании във Великобритания и Европа, за да се противопостави на международните политики, които водят до още по-голямо обедняване на хората или поддържат бедността им. През септември 2011 г. организацията прекрати официално дейността си.

One World Action

Bradleys Close, White Lion Street,
London N1 9PF United Kingdom
Tel: + 44 (0)20 7833 4075,
Fax: + 44 (0)20 7833 4102
info@oneworldaction.org ;
www.oneworldaction.org
Charity registration number: 1022298;
Company registration number: 2822893

Партньори в този проект са организациите: „Джендър образование, изследвания и технологии“ (ДОИТ) от България, „Джендър изследвания“ от Чехия, „AUR – Национална организация на специалистите по човешки ресурси“ от Румъния и „Словашки център за комуникации и развитие“ от Словакия.

Тази публикация е в рамките на проект „CONNECT! Жените от изток, запад, юг за развитие. Изграждане на обществена подкрепа за чувствителни и отговорни към равнопоставеността политики на сътрудничество за развитие в новите страни-членки на Европейския съюз“. Тя се осъществява с финансовата подкрепа на Европейската Комисия. Отговорност за съдържанието на тази публикация носи Коалиция КАРАТ и не може при никакви обстоятелства да се счита, че публикацията отразява позицията на Европейската Комисия.

